

BUDNI h. JASTRZĘBIEC

*h. JASTRZĘBIEC*¹

Podstawowe pytanie skąd ten ród pochodzi i jaka jest jego genealogia?. Nie będę prezentować całego rozłożystego drzewa rodowego. Skupię się tylko na niezbędnym minimum. Pomijam ustalenia związane z filiacją czy też z koicją. Pierwsze wzmianki o nobilitacji Budnych pieczętujących się h. **Jastrzębiec** z linii wołyńsko - trockiej pochodzą z XVI wieku. Druga linia Budnych płocko – lubelska posiadała h. Lubicz o nobilitacji z XVII wieku. W dalszych rozważaniach nie będzie nam przydatna. Przedstawię tylko tych członków rodu, którzy prowadzą wprost do **Józefata Jakuba**.

O gałęzi pierwszej - pisane wzmianki sięgają roku 1582. W tym to roku protoplasta rodu - Budny h. Jastrzębiec był wymieniany, jako dzierżawca wsi Budne położonej w Ziemi Różańskiej. Od połowy wieku XVIII pojawia się w drzewie genealogicznym **Piotr Budny** urodzony w 1758 roku. W dokumentach wymieniany, jako właściciel wsi Budne. Miał trzech synów:

- **Wojciecha** ożenionego z Maryanną Olkowską
- Macieja z Katarzyną Bagińską miał synów: Grzegorza (ksiedza), Józefa i Teodora, wylegitymowanych ze szlachectwa w Królestwie 1847 roku,
- Franciszka, który miał syna Mateusza ożenionego z Maryanną z Wąsowskich. Z tego małżeństwa urodzili się: Józef i Jan . Szlachectwo wylegitymowane w 1848 roku

Z małżonków **Wojciecha Budnego i Maryanny Olkowskiej** urodziło się synów trzech:

Jakub - legitymowali się szlachectwem w Królestwie 1844 r.

Jan - ” ” ” ” ” ”

Teodor - brak wiarygodnych danych na jego temat

Jakub - urodzony 1786 r., zmarły 1863 r., zaślubił w 1814 r. Teresę Jadwigę Laskowską, z której pozostawił czterech synów:

1 Norberta, urodzony 1824 r., zmarły w Pułtusk 1887r., właściciel Janin i Łeki w guberni płockiej, z Eleonory Studzińskiej, zaślubionej 1857 r., miał synów: 3 synów i 5 córek:

- Andrzeja, właściciela Klonowa w powiecie rypińskim, Ożeniony z Michaliną z Wierzbickich. Mieli syna **Antoniego Ludwika** ur. w 1905r, (usynowiony przez Józefata Jakuba)
- Piotra, ożenionego z Katarzyną Bagińska , mieli synów :

Macieja ożenionego z Jadwigą Jasińską, który pozostawił po sobie 3 synów:

¹ Tym herbem pieczętowało się około 500 rodzin.

Grzegorza (księdza)

Jozefa

Teodora wylegitymowanych ze szlachectwa w Królestwie 1847 roku

Mateusza ożeniony z Maryanną z Wąsowskich , wylegitymowany ze szlachectwa w 1848r. Mieli synów Jozefa i Jana

- Aleksandra,
i córki:
- Stanisławę Orzeszkowską,
- Demicellę Łagunową,
- Maryę Szczuka,
- Kazimierę Kulwiecowa,
- Leokadyę Słomińską.

2 Aleksandra - ksiądz, proboszcz w Gąsewie.

3 Teofila Mikolaja - urodzony 1831 r. W Zgorzałowie, w powiecie ostrołęckim, ożeniony 1857 r. z Józefą Teodorą Lasiewską, w majątku Wyganowice (pow. Krasnystaw). ma z niej 3 synów i 3 córki:

- **Antoniego**², najstarszy, urodzonego 15.02.1861 r., właściciela Bychawy, w powiecie lubelskim, Był to ostatni dziedzic Bychawy zmarł 21.11.1943r
- Kazimierza, urodzonego 1863 r., właściciela Łysowa, adwokata w Warszawie,
- Stanisława, urodzonego 1868 r.,
i córki:
- Stefanię za doktorem Klarnerem,
- Helenę za Włodzimierzem Górskim, właścicielem dóbr Jemielita,
- Zofię za doktorem Romanem Skowrońskim.

4 Ignacy Bonawentura³, urodzony w Zgorzałowie 1833 r., właściciel dóbr Niemce, w

² **Antoni Budny** ożenił się bardzo późno i nie zostawił po sobie dzieci. Żonaty z Marią z Derewiczów, młodszą od siebie o 30 lat córką Zofii i Konstantego Derewiczów, zmarł 21 listopada 1943 roku w wieku 82 lat, w Lublinie. Pochowany został przez parafię pw. Świętego Piotra i Pawła we wspólnym grobowcu (wraz z teściami i szwagierką Heleną) na cmentarzu przy Alei Lipowej. W karcie zgonu podano adres jego ostatniego zamieszkania: Lublin, ul. Graniczna 1A. Był ostatnim dziedzicem Podzamcza, a jego majątek wraz z budynkami został przejęta cele reformy rolnej. Jego żona Maria zmarła w kwietniu 1959 roku w wieku 68 lat.

³ Już w 1904 roku właściciel posiadłości obejmujących teren gminy Niemce, składa deklaracje wobec ówczesnego społeczeństwa, iż daje ziemie pod zabudowę kościoła i organistówki oraz cegłę z własnej cegielni na wzniesienie murów świątyni. Powołano komitet budowy kościoła w skład, którego weszli sołtysi zainteresowanych miejscowości. Dzięki mądrej polityce rolnej hrabiego Budnego oraz umiejętnościom

powiecie lubelskim, zaślubił 1860 r. Karolinę Murawską, właścicielkę Jastkowa, w powiecie lubelskim. Ma z niej 2 synów:

- **Józefata Jakuba**, urodzonego w Gąsewie 1861 r., właściciela Rejowca⁴, w powiecie chełmskim, Ożeniony w 1889r z Maryą Pilitowską h. Brodziec⁵ (1871 – 1925, zmarła w Warszawie). Bezdzielni. W 1937 r usynawia swojego bratanka Antoniego Ludwika Budnego ur. w 1905r – syna zmarłych rodziców Andrzeja Budnego i Michaliny z Wierzbickich .Józefat Jakub zmarł w 1938r.⁶ Usynowiony przez Józefata Jakuba Budnego **Antoni Ludwik Budny** syn Andrzeja Budnego i Michaliny z Wierzbickich ur, 27,02/ 12.03 1905r. Chrzest w parafii rzymsko-katolickiej Działyń pow. lipnowski woj. warszawskie . Został

współpracy z miejscową ludnością, polegającą między innymi na sprawy regulacji serwitutów i wydzieleniu tzw. chłopskich lasów, miejscowi włościanie mogli ofiarować drewno na budowę świątyni. Dnia 26 marca 1914 roku bp. Franciszek Jaczewski eryguje nowa parafię pod wezwaniem św. Ignacego z Loyoli w Niemcach).

⁴ Dominium w Rejowcu

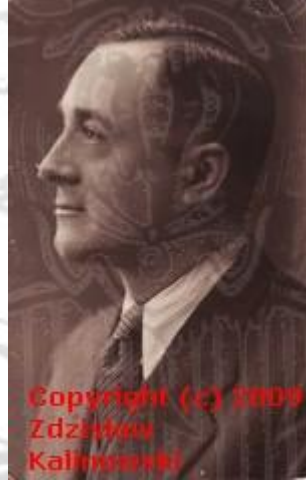
⁵ Nobilitacja rodu Pilitowskich sięga XV wieku. Od tego też wieku przyjęto zasadę , że herby używane przez kobiety rysuje się w tarczy o kształcie rombu .

⁶ Udział w uroczystościach pogrzebowych śp . Józefata Budnego właściciela majątku Rejowiec . Śp. Józefat Budny zmarł w dniu 12 kwietnia 1938 roku w Warszawie. W dniu 19 kwietnia 1938 roku sprowadzono do Rejowca zwłoki śp. Józefata i Marii (zmarłej w 1925 roku w Warszawie) Budnych. W dniu 21 kwietnia złożono na wieczny spoczynek do krypty w podziemiach kościoła w Rejowcu. W obu tych uroczystościach wzięły udział szkoły pomimo ferii świątecznych.

Trumny właścicieli dóbr Rejowca Marii i Józefata Jakuba Budnych wystawione na widok publiczny w czasie uroczystości pogrzebowej

usynowiony w wieku 31 lat przez Józefata Jakuba Budnego (lat 76). Zapis w księdze parafialnej w Rejowcu 26 stycznia 1937r o godz. 12, na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dn.11.09.1936r. oraz Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dn. 18.11.1936r. Wystawiony tytuł wykonawczy Sądu Okręgowego w Lublinie z dn. 12 grudnia 1936r.

Nowy właściciel Dóbr Rejowiec Antoni Ludwik Budny⁷. Fotografie⁸ wykonano w atelier A. Gurtler – Warszawa

Na przykładzie treści składów zarządów widać udział rodziny Budnych w prowadzeniu dużego przedsięwzięcia gospodarczego, jakim była Cukrownia i Rafinera w Rejowcu.

Cukrownia i Rafineria w Rejowcu została założona w 1898 roku. Skład Zarządu stanowili główni akcjonariusze spółki to jest: Józefat Jakub Budny s. Ignacego Bonawentury, Jan Budny s. Mateusza, Kazimierz Budny s. Teofila. Wieloletnim dyrektorem administracyjnym w cukrowni był Tadeusz Huskowski. Bardzo ciekawe dane o cukrowni zamieścił „ Informator Polskiego Przemysłu Cukrowego . Warszawa – 1928 roku „

-(...) Rejowiec Sp, Akc. . – woj. Lubelskie, pow. Chełmski, p-ta i stacja kolejowa Rejowiec. Adres telegraficzny: Cukrownia Rejowiec Lubelski. Telefon: Rejowiec Nr. 7. Cukrownia zbudowana w roku 1898, produkuje kryształ biały. Kapitał zakładowy złotych 2. 900.000. - .Siedziba Zarządu: Rejowiec. **Komisja**

7

O działalności konspiracyjnej w czasie okupacji niemieckiej Antoniego Ludwika Budnego i jego śmierci po wyzwoleniu można wnioskować analizując fragmentaryczną notatkę sporządzoną przez dr Teresę Borkowską-Wójtowicz o następującej treści- (...) „**Budnego w 1944 lub 1945r. zastrzelił oficer NKWD, w domu. Ot, tak – wszedł, stanął, wyjął rewolwer i strzelił. W ujawnionych obecnie dokumentach z tamtych lat jest notatka Sierowa do Stalina, w której zawiadamia go o przejęciu w Rejowcu dużej ilości złota i dolarów należących do AK,**„

Inna niewiarygodna wersja mówi, że Antoni Ludwik zaraz po wyzwoleniu miał pracować w Ministerstwie Rolnictwa

..... Jest rzeczą dość ciekawą, że w odróżnieniu od innych decyzji o upaństwowieniu młynów nie podano , że przejmowany młyn był własnością Antoniego Ludwika Budnego , czyżby to potwierdzało pośrednio jego śmierć – zapis był następujący (...) Na podstawie art. 3 ustawy z dnia 3 stycznia 1946r. (Dz. U. R.P. nr 3 / 46 poz. 17 młyn zbożowy (bez podania właściciela) w Rejowcu został przejęty na własność Państwa. Powyższą decyzję opublikowano w Lubelskim Dzienniku Wojewódzkim Nr,4 poz, 30 str. 67 z 1947 roku . wykaz Nr. VII a., Liczba porządkowa 13.

Brak danych o jego zgonie i pochówku czyni tą postać zagadkową i tajemniczą. Jeżeli ktoś z Państwa zna jego powojenne losy proszę o kontakt. Każda wiadomość jest dla mnie bardzo cenna.

⁸Fotografię przekazała autorowi, Mieczysława Chodoń, dnia 16 listopada 2007 roku.

Rewizyjna: T. Daszkiewicz – Bortnowski, J. Klarner, S. Lubek, Marta hr. Łosiowa, i Feliks Huskowski. **Zarząd:** Antoni Ludwik Budny usynowiony przez Józefata Jakuba, Jan Budny s. Mateusza, Antoni Budny s. Teofila Mikołaja. Dyrekcja: **Dyrektor** inż. T. Huskowski.

----- „ -----

Powojenne losy właściciela dóbr Rejowca nie są znane nawet lokalnym władzom samorządowym, świadczą o tym poniżej cytowane zapisy:

Protokół Nr 2

z posiedzenia Gminnej Rady Narodowej w Rejowcu odbytego w dniu 14.08.1944 r w lokalu Rady zwołanego przez Przewodniczącego Komitetu Wyzwolenia Narodowego na podstawie okólnika Nr 1 Delegatury Miejskiej Rady Narodowej dla zorganizowania Powiatowej Rady Narodowej powiatu chełmskiego z dnia 3 VIII44 roku . Na zebraniu przewodniczył Stanisław Szablewski , protokołował Ziobro Jozef – pracownik GRN.

Obecni na zebraniu radni : Policha Jan , Madeński Kazimierz , Rosiński Ignacy , Kremski Michał , Majewski Jan , Czuluk Tomasz , Mazurek Władysław , Oleksiejuk Władysław , Michalak Henryk , Kociuba Michał .

Nieobecni radni : Krawczyk Jan , Sławiński Marcei – nieobecności swej nie usprawiedliwili .

W pkt. 6 – w związku z koniecznością naprawy bruku przy młynie należącym do majątku Rejowiec os. Rejowiec Rada gminy postanawia :

Uchwała Nr 12

Zalecić przeprowadzenie naprawy bruku ob. **Orzechowskiej Julii** tymczasowej właścicielce majątku Rejowiec

Sprawami związanymi z aprowizacją Armii Czerwonej zajmował oddelegowany przez nich oficer, lejtnant Zajciw .

Próbowano poszukiwać zaginionego Antoniego Ludwika Budnego przez Polski Czerwony Krzyż, ale bez rezultatu. Los jego jest nadal nieznan. Poniżej jedno z pism poszukiwujących:

Zarząd Gminy w Rejowcu
Powiat Chełm
L VI 27/30/45

Rejowiec dn. 3 VIII 1945 r.

Do

Polskiego Czerwonego Krzyża w Lublinie

W odpowiedzi na pismo z dnia 17.7.1845 roku L.dz.3909/45 Inf. niniejszym donoszę, że księgi ludności z tutejszej gminy zostały przez okupanta zniszczone, tak, że żadnych danych dotyczących Budnego Antoniego dać nie jesteśmy w stanie .

Wójt Gminy .

----- „ -----

- **Nikodema**⁹, .Urodził się 15 września 1863 roku w Jastkowie ¹⁰k/Lublina w majątku rodziców Ignacego h. Jastrzębiec i Karoliny z Morawskich. Ożeniony w 1896 r. z Natalią Popławską. W dniu **16 stycznia 1913 roku** nabył całość majątku w Żulinie. Odnowił kościół w Borowicy. Ziemianin przemysłowiec. Zmarł 19 czerwca 1934 roku. Pochowany został w grobie rodzinnym w Niemcach w kościele ufundowanym i uposażonym przez jego ojca w latach 1906-09. Pozostawił żonę Natalię z Popławskich. Z tego małżeństwa zrodzili się: syn i 2 córki.
 - **Jan Nepomucen**
 - Marta
 - Magdalena

Jan Nepmucen¹¹ objął dobra Żulin w roku 1927 w drodze licytacji publicznej.

⁹ Po okresie nauki domowej, ukończył szkołę średnią we Włocławku a następnie Akademię Rolniczą w Dublanach k/Lwowa. Po studiach przejął od ojca majątek Jastków, a nieco później również Zakrzew i Niemce (powiat lubelski). Z czasem nabył jeszcze majątek Żulin (niegdyś w powiecie chełmskim, obecnie w krasnostawskim). Przyczynił się do odnowienia klasycystycznego kościoła drewnianego w sąsiadującej z Żulinem Borowicy, wypłacał pasję księdzu w tym kościele, a w roku 1923 uposażył parafię w około 7 ha ziemi. W 1894 roku wznosił nowy dwór w Jastkowie (wg. Projektu Aleksandra Zwierzchowskiego) i zabudowania folwarczne oraz uporządkował dworski park krajobrazowy. Urządził w Lublinie hotel „Viktoria„ przy Krakowskim Przedmieściu 40. Przebywała w nim, w czasie swego krótkiego i jedyne go pobytu w Lublinie w marcu 1891 roku Helena Modrzejewska. Po rewolucji 1905 roku brał udział w organizacji szkolnictwa polskiego , min. fundując szkoły w swoich majątkach . W 1907 roku wszedł w skład powstałego Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego ,o czym wspomina ciepło Bolesław Prus w swych „Kronikach Tygodniowych„(1911) .. W 1915 roku był współfundatorem Muzeum Lubelskiego. Po wojnie był inicjatorem, współfundatorem i początkowo opiekunem szkoły w Jastkowie. Łożył również na budowę szkoły w Zakrzewie. Po odzyskaniu niepodległości złożył na potrzeby odrodzonej Rzeczypospolitej 200 tysięcy rubli. Hojnie wyposażył nowo powstały Katolicki Uniwersytet Lubelski (darczyńca KUL-u) oraz liczne towarzystwa i instytucje dobroczynne i kulturalno-oświatowe. Odegrał dużą rolę w rozwoju gospodarczo-społecznym Lubelszczyzny, zarówno przed I wojną światowa i w okresie międzywojennym Nikodem, niezwykle czynny społecznik, zapisał się w historii, jako dobroczyńca na rzecz oświaty. Celowo pomijam wiele wątków finansowo gospodarczych z jego życia gdyż tekst zamieniłby się w opracowanie biograficzne o jego dokonaniach.

¹⁰ Dwór Budnego w Jastkowie przejęty został w 1940 roku przez Niemców, którzy zorganizowali w nim szkołę dla SS – Ostlager Erlenhof, a w latach 1942 (lipiec) – 1943 (wrzesień) w budynkach folwarcznych utrzymywali obóz pracy , w którym jednorazowo przebywało ok. 120-125 więźniów pracujących w majątku . Byli to obywatele polscy pochodzenia żydowskiego.

¹¹ **Jan Nepomucen Budny**, fotografię udostępnił Stanisław Banaszuk z Woli Żulińskiej

Pałac (dwór) i obiekty fabryczno inwentarskie należące w 1939 roku do właściciela dóbr żulińskich: brama do wsi Żulin, studnie – 4, krochmalnia, komin krochmalni, mieszkanie rządcy, zimochowy ryb – 2, ujęcie wody do krochmalni, wozownia – 2, budynki gospodarcze – 2, brama i „droga kasztanowa”, stajnia, kurnik, miejsce po starym pałacu, pałac, lodownia, magazyn zbożowy, kuźnia i warsztat, stodoła (70 m długości), bramy wjazdowe – 3, budynek inwentarski, czworaki 3, magazyn, ogrodzenie (parkan). Przetrwały w bardzo dobrym stanie okres Liegenschafu (zarządu niemieckiego) w czasie okupacji. Przetrwał do naszych czasów album fotograficzny – dokumentacyjny z dużą ilością fotografii ówczesnych obiektów, uroczystości dożynkowych, zajęć inwentarsko gospodarczych (uprawa roli, żniwa, omłoty maszynami parowymi) itp. Wraz z nastaniem władzy ludowej, wszystko, co pańskie zostało zniszczone. Cudem przetrwał do naszych czasów dwór Budnych.

Dobra Żulin w czasie okupacji niemieckiej zostały przejęte jako Liegenschaft¹² i oddane w zarządk administratora o nazwisku Lunau (Lunał)

Niemiecki administrator wraz z rodziną w parku przy pałacowym

¹² Liegenschaft -powiernictwo administracyjne do majątku żydowskiego i polskiego porzuconego z powodu działań wojennych

Wyjazd na polowanie do lasów Żulińskich.

„

Należy podkreślić, że bracia **Budni Józefat Jakub** i **Nikodem**, łącznie z ich stryjecznym bratem – **Antonim** z Bychawy, zaistnieli w Lubelskiem, jako „**trzej Budni**”.

Zasłużyli się znacznie dla rozwoju społeczno-gospodarczego tego regionu. Wysoko wykształceni w kierunku rolniczym i wychowani po katolicku, położyli duże zasługi się dla rozwoju: Jastkowa, Niemiec, Rejowca i okolic. Uruchamiali przemysł przetwórstwa rolniczego. Zakładali rozległe stawy hodowlane, prowadzili hodowlę koni. Szczególnie starszy syn Józefat Jakub, ożeniony z Marią Pilitowską. Odnosili duże sukcesy w bankowości. Nie szczędzili grosza na cele charytatywne i szeroko pojętą oświatę. W centrum Warszawy Ród Budnych posiadał znaczne nieruchomości, których właścicielami byli : Antoni Ludwik Budny, Mieczysław Budny, Antoni Budny, Wanda Józefa Budny i Iaria Zuzanna z Chrzycuelskich Budny.

„

Oprócz archiwum własnego, dodatkowo korzystałem z materiałów:

- Adam Boniecki „Herbarz Polski,, tom II. Warszawa 1900. Str. 227.
- Monika Głazik, artykuł „ Ostatni dziedzic Bychawy,, zamieszczony w Głosie Regionalistów , Bychawskie Towarzystwo Regionalne 7 (39) 2007.(Antoni Budny 1890-1944)